

แบบฟอร์มที่ 1 ใบสมัคร

ประเภทพัฒนาการบริการ

โปรดกรอรายละเอียดเกี่ยวกับผลงานที่ขอรับรางวัล ดังนี้

- ☐ เป็นผลงานการให้บริการที่เป็นการพัฒนา/ปรับปรุงงานบริการ หรือเปลี่ยนแปลงแบบแผนการประสานงานเชื่อมโยงกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียฝ่ายต่างๆ ที่แตกต่างไปจากเดิม
- ☐ ผลงานที่เสนอไม่เป็นรูปแบบเดียวกับผลงานที่เคยได้รับรางวัลแล้ว
- ☐ ผลงานมีรูปแบบคล้ายคลึงกับผลงานที่เคยได้รับรางวัล (โปรดระบุ)
 - ชื่อผลงานที่ได้เคยรับรางวัล และนำมาพัฒนาต่อยอด).....
- ☒ เป็นผลงานที่พัฒนามาไม่เกิน 3 ปี (ในวันที่เปิดรับสมัคร) และมีการนำผลงานไปใช้แล้วจริงเป็นระยะเวลาไม่น้อยกว่า 1ปี(ในวันที่เปิดรับสมัคร)
 - เริ่มพัฒนาเมื่อ.....ปีงบประมาณ 2558.....
 - นำผลงานไปใช้แล้วจริงเมื่อ.....ปีงบประมาณ 2558.....

ชื่อผลงาน : ชลวิถี : วิธีส่งน้ำบนดอย (Highland irrigation system)

ชื่อส่วนราชการ : กรมพัฒนาที่ดิน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

หน่วยงานที่รับผิดชอบผลงาน : ศูนย์ปฏิบัติการพัฒนาที่ดินโครงการหลวง (ศพล.) สพข.6

ชื่อผู้ประสานงาน นางนุชสุพร กฤษฎาธาร

ตำแหน่ง ผู้อำนวยการศูนย์ปฏิบัติการพัฒนาที่ดินโครงการหลวง

สำนัก/กอง ศูนย์ปฏิบัติการพัฒนาที่ดิน

เบอร์โทรศัพท์ 0-53-121-209

โครงการหลวง สำนักงานพัฒนาที่ดินเขต 6

เบอร์โทรศัพท์มือถือ 0-89-436-4611

เบอร์โทรสาร 0-53-121-173

e – Mail nootsuporn@hotmail.com

แบบฟอร์มที่ 2 สรุปสาระสำคัญของผลงานที่สมัครขอรับรางวัล

โปรตสรุปสาระสำคัญของผลงานที่เสนอขอรับรางวัล (Executive Summary) โดยมีความยาวไม่เกิน 3 หน้ากระดาษ A4 ตัวอักษร TH SarabunPSK ขนาด 16 และอยู่ในรูปแบบ .doc และ .pdf เท่านั้น โดยครอบคลุม 5 หัวข้อ

ชื่อผลงาน : ชลวิถี : วิธีส่งน้ำบนดอย (Highland irrigation system)

ชื่อส่วนราชการ : กรมพัฒนาที่ดิน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

หน่วยงานที่รับผิดชอบผลงาน : ศูนย์ปฏิบัติการพัฒนาที่ดินโครงการหลวง (ศพล.) สำนักงานพัฒนาที่ดินเขต 6

สาระสำคัญของผลงานที่เสนอขอรับรางวัล (Executive Summary)

1. สภาพการปฏิบัติงานเดิม

มูลนิธิโครงการหลวง ได้ดำเนินงานสนองตามพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชบรมนาถบพิตร ที่ทรงตระหนักถึงความทุกข์ยากของราษฎรชาวไทยภูเขาที่ยังนิยมปลูกฝิ่นเพื่อหารายได้ยังชีพ และการขาดแคลนที่ดินทำกิน ขาดความรู้ในด้านการเกษตรและการรักษาที่ดินไม่ให้เสื่อมโทรม ขาดการปรับปรุงบำรุงดินให้ดีขึ้นเสมอ ขาดแคลนแหล่งน้ำ ตลอดจนเส้นทางคมนาคมที่จะสามารถส่งผลผลิตสู่ตลาด และยังต้องความรู้ในด้านการตลาด พระองค์ทรงมีพระราชประสงค์ที่จะช่วยชาวเขาให้สามารถช่วยตนเองในการปลูกพืชที่มีประโยชน์และมีมาตรฐานความเป็นอยู่ดีขึ้น โดยลดการทำลายทรัพยากรธรรมชาติ คือ ต้นน้ำลำธาร กำจัด การปลูกฝิ่น รักษาดินและใช้ประโยชน์พื้นที่ให้ถูกต้อง คือ ให้อ้อยอยู่ในส่วนที่ควรเป็นป่า และทำไร่ทำสวนในส่วนที่ควรเพาะปลูก และผลิตพืชผลเพื่อเพิ่มประโยชน์ทางเศรษฐกิจแก่ประเทศ

ใน ปี พ.ศ. 2519 มูลนิธิโครงการหลวงร่วมกับกรมพัฒนาที่ดินและกรมชลประทาน เริ่มต้นดำเนินการบุกเบิกจัดสรรพื้นที่ทำกินให้เกษตรกร จัดหาแหล่งน้ำ และการจัดทำระบบส่งน้ำบนพื้นที่สูง โดยศูนย์ปฏิบัติการพัฒนาที่ดินโครงการหลวง(ศพล.) กรมพัฒนาที่ดิน เป็นหน่วยงานที่ได้รับมอบหมายให้ปฏิบัติหน้าที่ในเขตพื้นที่สูง และรองรับงานของมูลนิธิโครงการหลวงทั้ง 39 ศูนย์ ในพื้นที่ 6 จังหวัดภาคเหนือ ได้แก่ เชียงใหม่ เชียงราย ลำพูน แม่ฮ่องสอน พะเยา และตาก โดยมุ่งเน้นการพัฒนาพื้นที่ในด้านการวางแผนการใช้ที่ดินและจัดทำระบบอนุรักษ์ดินและน้ำ การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน ได้แก่ การจัดทำระบบส่งน้ำบนพื้นที่สูง และเส้นทางลำเลียงภูเขา การปรับปรุงและฟื้นฟูความอุดมสมบูรณ์ของดิน เพื่อลดการปลูกฝิ่น เพิ่มรายได้แก่เกษตรกรชาวเขาให้มีฐานะความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ลดการทำไร่เลื่อนลอยบุกรุกพื้นที่ป่าเพื่อขยายพื้นที่ทำการเกษตร เกษตรกรสามารถใช้ทรัพยากรที่ดินบนพื้นที่สูงได้อย่างถูกต้อง เหมาะสม และเกิดประโยชน์สูงสุดอย่างยั่งยืน

งานพัฒนาที่ดินในพื้นที่โครงการหลวงด้านการจัดทำระบบส่งน้ำบนพื้นที่สูงในพื้นที่การเกษตรนั้น ในระยะเริ่มแรก ได้เริ่มจากการจัดหาแหล่งน้ำต้นทุน และสร้างระบบส่งน้ำชลประทานขนาดเล็กในรูปแบบของฝายทดน้ำและต่อท่อส่งน้ำส่งน้ำมายังบ่อกักน้ำคอนกรีตเสริมเหล็กของกรมพัฒนาที่ดิน โดย ศพล. ขนาด 60 ลูกบาศก์เมตร โดยให้เกษตรกรต่อท่อจากประตูส่งน้ำที่ทางกรมพัฒนาที่ดินโดยศูนย์ปฏิบัติการพัฒนาที่ดินโครงการหลวง (ศพล.) ได้จัดเตรียมไว้ให้เข้าสู่แปลงเกษตรของตนเอง ต่อมา พบว่ามีปัญหาในการแย่งชิงทรัพยากรน้ำเนื่องจาก

เกษตรกรแต่ละรายมีต้นทุนทางเศรษฐกิจในการต่อท่อส่งน้ำเข้าสู่แปลงของตนเองไม่เท่ากัน โดยเกษตรกรรายที่มีทุนมากก็สามารถนำน้ำไปใช้ในที่ของตนเอง และครอบครองบ่อบักน้ำไว้ใช้เพียงผู้เดียว ก่อให้เกิดปัญหาในการกระจายน้ำที่ไม่ทั่วถึงพื้นที่การเกษตรของเกษตรกรรายอื่น ๆ ทำให้เกิดความเลื่อมล้ำในการใช้ทรัพยากรน้ำ ซึ่งเป็นทรัพยากรที่ทุกคนควรมีสิทธิในการใช้เท่าเทียมกัน

2. แนวทางในการดำเนินการ

จากปัญหาความเลื่อมล้ำในการใช้ทรัพยากรน้ำ การกระจายน้ำที่ไม่ทั่วถึงพื้นที่การเกษตรของเกษตรกรเกิดความขัดแย้งและการแย่งชิงน้ำนั้น แนวทางในการแก้ไขปัญหา ได้แก่ การจัดตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำ และกำหนดกติกาในการจัดสรรทรัพยากรน้ำอย่างเท่าเทียมกันโดยใช้ระบบการกระจายน้ำเข้าสู่แปลงเกษตรกรเป็นเครื่องมือในการสร้างความเสมอภาค

การดำเนินการพัฒนาระบบส่งน้ำบนพื้นที่สูง โดยการกระจายน้ำให้ถึงพื้นที่ของเกษตรกรเป็นรายแปลง วัตถุประสงค์หลัก เพื่อให้เกษตรกรบนพื้นที่สูงสามารถใช้ประโยชน์ที่ดิน และแหล่งน้ำที่สร้างขึ้นโดยเท่าเทียมกันมีประสิทธิภาพ จึงได้พัฒนารูปแบบระบบส่งน้ำบนพื้นที่สูง โดยเพิ่มการกระจายน้ำเข้าสู่พื้นที่เกษตรกรแบบรายแปลง โดยมีข้อกำหนด คือ เกษตรกร 1 ราย จะได้รับการจัดสรรน้ำเข้าสู่แปลงของตนเอง 1 จุด ดังนั้น ทำให้รูปแบบระบบส่งน้ำ ประกอบด้วย ฝ่ายกรมพัฒนาที่ดิน-ท่อส่งน้ำ-บ่อบักน้ำกรมพัฒนาที่ดิน (60 ลบ.ม.) - กระจายน้ำไปยังแปลงเกษตรกร ซึ่งในวิธีการนี้ สามารถจัดสรรปริมาณน้ำเพื่อการเกษตร ครอบคลุมและทั่วถึงแปลงเกษตรกรทุกราย ภายในพื้นที่ดำเนินการที่มีการจัดระบบอนุรักษ์ดินและน้ำในพื้นที่ของศูนย์พัฒนาโครงการหลวง และดำเนินการจัดตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำ กำหนดกติกาในการจัดสรรน้ำในแต่ละบ่อบักน้ำและระหว่างบ่อบักน้ำ โดยใช้ประสบการณ์ของเกษตรกรในการกำหนดความต้องการน้ำของพืชที่ปลูก เพื่อสร้างกติกาของกลุ่มร่วมกัน

3. สภาพการปฏิบัติงานหลังการดำเนินการ

จากการเข้าดำเนินการทำระบบการกระจายน้ำในวิธี ข้างต้น การบริหารจัดการน้ำในแปลงเกษตรกรเป็นไปด้วยความเรียบร้อย สามารถจัดสรรปริมาณน้ำเพื่อการเกษตร ครอบคลุมและทั่วถึงแปลงเกษตรกรทุกราย โดย 1 จุดบ่อบักน้ำ ต่อพื้นที่ดำเนินการ 10-15 ไร่ ซึ่งเกษตรกรในพื้นที่นั้นจะสามารถใช้น้ำได้จำนวน 15 ครอบครัว และการจัดทำโรงเรือนเพื่อการเพาะปลูกพืชแบบประณีต การควบคุมปัจจัยต่าง ๆ ทำให้ได้ผลผลิตที่มีคุณภาพ

ในด้านคุณภาพชีวิตและเศรษฐกิจ เนื่องจากระยะเวลาในการใช้น้ำเพื่อการปลูกพืชมีเพิ่มขึ้น จากการมีน้ำใช้เพื่อทำการเกษตรได้อย่างสม่ำเสมอ เกษตรกรสามารถวางแผนการปลูกพืชตามความต้องการของตลาดและผลิตพืชที่ให้ผลตอบแทนสูงได้มากขึ้น รายได้จากการขายผลผลิตสูงขึ้น เกษตรกรมีสภาพความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น

4. ประโยชน์ที่ได้รับ

1) เกษตรกรสามารถใช้พื้นที่ทำการเกษตรได้อย่างยั่งยืน ลดการบุกรุกพื้นที่ป่า ทำลายป่าไม้ และต้นน้ำลำธาร การแพร่กระจายของพันธุ์พืชและสัตว์ เพิ่มขึ้น

2) จากการมีน้ำใช้เพื่อการเกษตรในพื้นที่ ทำให้เกษตรกรสามารถวางแผนการปลูกพืช และผลิตพืชได้ตรงตามความต้องการของตลาด และผลิตพืชที่ให้ผลตอบแทนสูงได้มากขึ้น เกษตรกรมีรายได้และความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ลดความไม่สมดุลของรายได้ระหว่างเกษตรกร ลดการย้ายถิ่นทำมาหากินและที่อยู่อาศัย

5. จุดเด่นของผลงาน และปัจจัยความสำเร็จ

การจัดทำระบบส่งน้ำบนพื้นที่สูง โดยการกระจายน้ำเข้าสู่แปลงของเกษตรกรทุกแปลง ทำให้เกษตรกรมีการใช้ประโยชน์ที่ดินและน้ำอย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น ส่งเสริมให้มีการบริหารจัดการน้ำในชุมชน โดยการจัดตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำ และออกระเบียบการใช้น้ำ ลดการบุกรุกทำลายป่าเพื่อการขยายพื้นที่เกษตรกรรม เกษตรกรสามารถทำการเกษตรแบบประณีตที่ให้ผลผลิตที่ดี มีคุณภาพ ผลตอบแทนสูง ตรงกับความต้องการของตลาด และสามารถใช้พื้นที่เกษตรกรรมได้อย่างยั่งยืน ไม่กระทบต่อสภาพทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ส่งผลให้เกษตรกรมีรายได้ดีขึ้น ชีวิตความเป็นอยู่ดีขึ้น

แบบฟอร์มที่ 3 รายงานผลการดำเนินการ

โปรดสรุปรายงานผลการดำเนินการโดยมีความยาวไม่เกิน 12 หน้ากระดาษ A4 ตัวอักษร TH SarabunPSK ขนาด 16 และอยู่ในรูปแบบ .doc และ .pdf เท่านั้น โดยครอบคลุมประเด็นการประเมิน 4 ส่วน ประกอบด้วย คำถาม จำนวน 13 ข้อ

ชื่อผลงาน : ชลวิถี : วิธีส่งน้ำบนดอย (Highland irrigation system)

ชื่อส่วนราชการ : กรมพัฒนาที่ดิน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

หน่วยงานที่รับผิดชอบผลงาน : ศูนย์ปฏิบัติการพัฒนาที่ดินโครงการหลวง (ศพล.) สำนักงานพัฒนาที่ดินเขต 6

ประเด็นที่ 1 การวิเคราะห์ปัญหา (5 คะแนน)

1. มีความเป็นมา ปัญหาและความสำคัญที่นำมาสู่การดำเนินโครงการตามพันธกิจของหน่วยงาน อย่างไร

(อธิบายความสำคัญปัญหา ที่เชื่อมโยงกับภารกิจหลักของหน่วยงานต้นสังกัด และยุทธศาสตร์ของหน่วยงาน/ประเทศ)

ใน ปี พ.ศ. 2519 มูลนิธิโครงการหลวงร่วมกับกรมพัฒนาที่ดินและกรมชลประทาน เริ่มต้นดำเนินการบุกเบิกจัดสรรพื้นที่ทำกินให้เกษตรกร จัดหาแหล่งน้ำ และระบบชลประทานขึ้น กรมพัฒนาที่ดินโดยศูนย์ปฏิบัติการพัฒนาที่ดินโครงการหลวง (ศพล.) เป็นหน่วยงานที่ได้รับมอบหมายให้ปฏิบัติหน้าที่ในพื้นที่สูง และรองรับงานของมูลนิธิโครงการหลวงทั้ง 39 ศูนย์ ในพื้นที่ 6 จังหวัดภาคเหนือ ได้แก่ เชียงใหม่ เชียงราย ลำพูน แม่ฮ่องสอน พะเยา และตาก โดยมุ่งเน้นการพัฒนาพื้นที่ในด้านการวางแผนการใช้ที่ดินและจัดทำระบบอนุรักษ์ดินและน้ำ การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน ได้แก่ การจัดทำระบบส่งน้ำบนพื้นที่สูง และเส้นทางลำเลียงภูเขา การปรับปรุงและฟื้นฟูความอุดมสมบูรณ์ของดิน เพิ่มรายได้แก่เกษตรกรชาวเขาให้มีฐานะความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ลดการปลูกฝิ่น การทำไร่เลื่อนลอย การบุกรุกพื้นที่ป่าเพื่อขยายพื้นที่ทำการเกษตร เพื่อให้เกษตรกรสามารถใช้ทรัพยากรที่ดินบนพื้นที่สูงได้อย่างถูกต้อง เหมาะสม และเกิดประโยชน์สูงสุดอย่างยั่งยืน

งานพัฒนาที่ดินในพื้นที่โครงการหลวงด้านการจัดทำระบบส่งน้ำบนพื้นที่สูงในพื้นที่การเกษตรนั้น ในระยะเริ่มแรก ได้เริ่มจากการจัดหาแหล่งน้ำต้นทุน และสร้างระบบส่งน้ำชลประทานขนาดเล็กในรูปแบบของฝายทดน้ำและต่อท่อส่งน้ำส่งน้ำมายังบ่อพักน้ำคอนกรีตเสริมเหล็กของกรมพัฒนาที่ดิน โดย ศพล. ขนาด 60 ลูกบาศก์เมตร โดยให้เกษตรกรต่อท่อจากประตูส่งน้ำที่ทางกรมพัฒนาที่ดินโดยศูนย์ปฏิบัติการพัฒนาที่ดินโครงการหลวง (ศพล.) ได้จัดเตรียมไว้ให้เข้าสู่แปลงเกษตรของตนเอง ต่อมา พบว่ามีปัญหาในการแย่งชิงทรัพยากรน้ำเนื่องจากเกษตรกรแต่ละรายมีต้นทุนทางเศรษฐกิจในการต่อท่อส่งน้ำเข้าสู่แปลงของตนเองไม่เท่ากัน โดยเกษตรกรรายที่มีทุนมากก็สามารถนำน้ำไปใช้ในที่ดินของตนเอง และครอบครองบ่อพักน้ำไว้ใช้เพียงผู้เดียว ก่อให้เกิดปัญหาในการกระจายน้ำที่ไม่ทั่วถึงพื้นที่การเกษตรของเกษตรกรรายอื่น ๆ ทำให้เกิดความเลื่อมล้ำในการใช้ทรัพยากรน้ำ ซึ่งเป็นทรัพยากรที่ทุกคนควรมีสิทธิในการใช้เท่าเทียมกัน

ประเด็นที่ 2 แนวทางการแก้ไขปัญหา (25 คะแนน)

2. มีวิธีการอย่างไรในการแก้ไขปัญหา

(อธิบายแนวทางการแก้ไขปัญหาในภาพรวม)

จากปัญหาความเสื่อมล้ำในการใช้ทรัพยากรน้ำ การกระจายน้ำที่ไม่ทั่วถึงพื้นที่การเกษตรของเกษตรกรเกิดความขัดแย้งและการแย่งชิงน้ำนั้น แนวทางในการแก้ไขปัญหา ได้แก่ การจัดตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำ และกำหนดกติกาในการจัดสรรทรัพยากรน้ำอย่างเท่าเทียมกันโดยใช้ระบบการกระจายน้ำเข้าสู่แปลงเกษตรกรเป็นเครื่องมือในการสร้างความเสมอภาค

3. มีวิธีการแก้ไขปัญหาและปรับปรุงการบริการ/คุณภาพชีวิตของผู้รับบริการได้อย่างไร

(อธิบายกลยุทธ์ในการแก้ไขปัญหา ซึ่งประกอบด้วยกลยุทธ์และกลุ่มเป้าหมายของการดำเนินโครงการ (เชื่อมโยงกับข้อ 10.) และระบุวัตถุประสงค์และเป้าหมายการดำเนินการ (เชื่อมโยงกับข้อ 6.))

การดำเนินการพัฒนาระบบส่งน้ำบนพื้นที่สูง โดยการกระจายน้ำให้ถึงพื้นที่ของเกษตรกรเป็นรายแปลง วัตถุประสงค์หลัก เพื่อให้เกษตรกรบนพื้นที่สูงสามารถใช้ประโยชน์ที่ดิน และแหล่งน้ำที่สร้างขึ้นโดยเท่าเทียมกันมีประสิทธิภาพ จึงได้พัฒนารูปแบบระบบส่งน้ำบนพื้นที่สูง โดยเพิ่มการกระจายน้ำเข้าสู่พื้นที่เกษตรกรแบบรายแปลง โดยมีข้อกำหนด คือ เกษตรกร 1 ราย จะได้รับการจัดสรรน้ำเข้าสู่แปลงของตนเอง 1 จุด ดังนั้น ทำให้รูปแบบระบบส่งน้ำ ประกอบด้วย ฝายกั้นน้ำที่ต้นน้ำ-ท่อส่งน้ำ-บ่อพักน้ำกรมพัฒนาที่ดิน (60 ลบ.ม.) - กระจายน้ำไปยังแปลงเกษตรกร ซึ่งในวิธีการนี้ สามารถจัดสรรปริมาณน้ำเพื่อการเกษตร ครอบคลุมและทั่วถึงแปลงเกษตรกรทุกราย ภายในพื้นที่ดำเนินการที่มีการจัดระบบอนุรักษ์ดินและน้ำในพื้นที่ของศูนย์พัฒนาโครงการหลวง และดำเนินการจัดตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำ กำหนดกติกาในการจัดสรรน้ำในแต่ละบ่อพักน้ำและระหว่างบ่อพักน้ำ โดยใช้ประสบการณ์ของเกษตรกรในการกำหนดความต้องการน้ำของพืชที่ปลูก เพื่อสร้างกติกาของกลุ่มร่วมกัน

เนื่องจากน้ำเป็นปัจจัยหลักของการปลูกพืช ถ้าสามารถจัดหาน้ำมายังพื้นที่เกษตร เพื่อให้เกษตรกรได้ทำการเกษตรอย่างต่อเนื่องก็จะลดปัญหาการบุกรุกพื้นที่ป่าเพื่อขยายพื้นที่ทำการเกษตร และเมื่อมีน้ำใช้ภายในพื้นที่การเกษตรของเกษตรกรตลอดทั้งปี เกษตรกรจะสามารถวางแผนการเพาะปลูกพืช เลือกผลิตพืชทางเลือกชนิดใหม่ที่มูลนิธิโครงการหลวงส่งเสริม เช่น พืชผัก หรือไม้ผลเมืองหนาว หรือสามารถทำเกษตรผสมผสาน ควบคู่ไปด้วยกันภายในพื้นที่ ทำให้เกษตรกรมีรายได้ที่เพิ่มขึ้น ชีวิตความเป็นอยู่ดีขึ้น เกิดการใช้ประโยชน์ที่ดินและทรัพยากรน้ำได้อย่างยั่งยืน นอกจากนี้ การบริหารจัดการน้ำโดยกลุ่มเกษตรกรในพื้นที่ จะเป็นการสร้างจิตสำนึกและความมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการการใช้น้ำอย่างเป็นระบบ ลดความขัดแย้งระหว่างเกษตรกรด้วยกัน รวมถึงเป็นการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

แผนภาพแสดงระบบส่งน้ำที่พัฒนารูปแบบระบบการกระจายน้ำเข้าสู่แปลงเกษตรกรแบบรายแปลง

4. แนวคิดใหม่ที่น่าสนใจคืออะไร

(สิ่งที่แตกต่างไปจากเดิมคืออะไร อาจเปรียบเทียบสิ่งเดิมกับสิ่งใหม่ (เชื่อมโยงกับข้อ 2.))

1. การจัดตั้งกลุ่มผู้ใช้น้ำ และออกระเบียบการใช้น้ำ
2. การเพิ่มประสิทธิภาพของระบบการจัดการน้ำบนพื้นที่สูง โดยการกระจายน้ำให้ถึงพื้นที่แปลงเกษตรกร

ประเด็นที่ 3 การนำไปปฏิบัติ (30 คะแนน)

5. ใครเป็นผู้ริเริ่มและดำเนินโครงการ และมีผู้ที่ได้รับผลกระทบจากการดำเนินโครงการนี้นาน้อยเพียงใด

(ระบุผู้ริเริ่ม และผู้ดำเนินโครงการ และระบุขนาดของผู้รับบริการที่ได้รับผลกระทบทั้งทางบวกและทางลบ)

การบริหารจัดการน้ำบนพื้นที่สูง ริเริ่มโดยศูนย์ปฏิบัติการพัฒนาที่ดินโครงการหลวง กรมพัฒนาที่ดิน ร่วมกับมูลนิธิโครงการหลวง และศูนย์ปฏิบัติการพัฒนาที่ดินโครงการหลวง กรมพัฒนาที่ดิน เป็นผู้ดำเนินการ

รางวัลเลิศรัฐ ประจำปี พ.ศ. 2561 สาขาบริการภาครัฐ

ซึ่งการดำเนินการในรอบ 3 ปี ที่ผ่านมา มีเกษตรกรที่ได้รับประโยชน์จากโครงการนี้ จำนวนทั้งสิ้น 788 ราย รายละเอียดดังตารางแนบ

ลำดับ ที่	ศูนย์พัฒนา โครงการ หลวง	พื้นที่ดำเนินการ	เกษตรกร ผู้ได้รับ ประโยชน์ (ราย)
ปีงบประมาณ 2558			
1	ห้วยน้ำขุ่น	บ.ดอยงาม ต.สันสลี อ.เวียงป่าเป้า จ.เชียงราย	24
		บ.ห้วยม่วง ต.ท่าก้อ อ.แม่สรวย จ.เชียงราย	13
2	แม่โถ	บ.ดอกแดง, บ.กองลา ต.บ่อสลี อ.ฮอด จ.เชียงใหม่	48
3	อินทนนท์	บ.ขุนยวะปากกล้วย, บ.ห้วยเฮี้ยเหนือ,บ.ใหม่ ต.บ้านหลวง อ.จอมทอง จ.เชียงใหม่	50
4	ห้วยเสี้ยว	บ.ปงเหนือ, บ.ห้วยเสี้ยว ต.บ้านปง อ.หางดง จ.เชียงใหม่	14
5	แม่แอ	บ.ป่าเกี๊ยะ ต.แม่ณาจร อ.แม่แจ่ม จ.เชียงใหม่	27
6	สะโงะ	บ.สะโงะกลาง ต.ศรีดอนมูล อ.เชียงแสน จ.เชียงราย	55
7	วัดจันทร์	บ.ห้วยบง ต.แจ่มหลวง อ.กัลยาณิวัฒนา จ.เชียงใหม่	44
8	ขุนแปะ	บ.ต้นผึ้ง ต.บ้านแปะ อ.จอมทอง จ.เชียงใหม่	36
9	หมอกจำ่ม	บ.เมืองงามเหนือ ต.ท่าตอน อ.แม่สาย จ.เชียงใหม่	4
รวม			315

ลำดับ ที่	ศูนย์พัฒนา โครงการหลวง	พื้นที่ดำเนินการ	เกษตรกรผู้ ได้รับประโยชน์ (ราย)
ปีงบประมาณ 2559			
1	ห้วยเริง	บ.ห้วยเริง ต.บ้านปง อ.หางดง จ.เชียงใหม่	35
2	ห้วยเสี้ยว	บ.สันคะยอม ต.บ้านปง อ.หางดง จ.เชียงใหม่	32
3	แม่สะป๊อก	บ.แม่สะป๊อกใต้ ต.แม่วิน อ.แม่วาง จ.เชียงใหม่	33
4	ม่อนเงาะ	บ.กัวป่าหอบ บ.ม่อนเงาะ ต.เมืองก่าย อ.แม่แตง จ.เชียงใหม่	8
5	ปิงค่า	บ.น้ำคะ, บ.สานก้วย ต.ผาช้างน้อย อ.ปง จ.พะเยา	30
6	พระบาทห้วยต้ม	บ.พระบาทห้วยต้ม ต.นาทราย อ.ลี้ จ.ลำพูน	1
รวม			139

ปีงบประมาณ 2560			
1	ม่อนเงาะ	บ.ปางยาง,บ.กัวป่าหอบ, บ.ม่อนเงาะ ต.เมืองกาย อ.แม่แตง จ.เชียงใหม่	44
2	ขุนแปะ	บ.ผาขาว ต.บ้านแปะ อ.จอมทอง จ.เชียงใหม่	40
3	ห้วยลึก	บ.หนองเต่า ต.ปิงโค้ง อ.เชียงดาว จ.เชียงใหม่	21
4	ห้วยแล้ง	บ.ห้วยกู่ก ,บ.ห้วยป่อ ต.ท่าข้าม อ.เวียงแก่น จ.เชียงราย	34
5	หนองหอย	บ.หนองหอยเก่า ต.แม่แรม อ.แม่ริม จ.เชียงใหม่	26
6	ตีนตก	บ.ปางจำปี ต.ห้วยแก้ว อ.แม่ออน จ.เชียงใหม่	27
7	แม่สะเรียง	บ.อมพายใต้ ต.ป่าแป๋ อ.แม่สะเรียง จ.แม่ฮ่องสอน	10
8	ทุ่งหลวง	บ.ห้วยเย็นกะเหรี่ยง ต.แม่วิน อ.แม่วาง จ.เชียงใหม่	40
9	วัดจันทร์	บ.จันทร์ ต.บ้านจันทร์ อ.กัลยาณิวัฒนา จ.เชียงใหม่	47
10	ห้วยน้ำขุน	บ.สันกลาง ต.ท่าก้อ อ.แม่สรวย จ.เชียงราย	13
11	แม่สะป๊อก	บ.ประตู่เมือง ต.แม่วิน อ.แม่วาง จ.เชียงใหม่	32
รวม			334

6. มีการนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติอย่างไร และใช้ทรัพยากรอะไรบ้างในการดำเนินการ

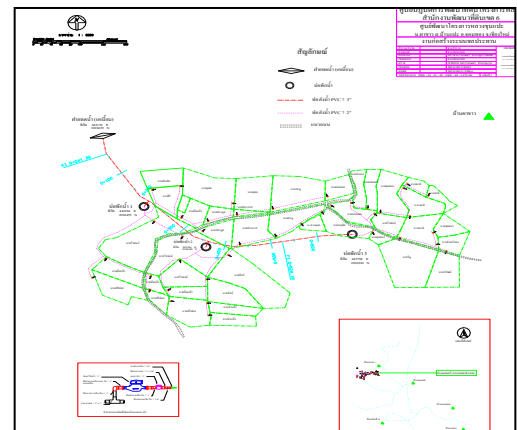
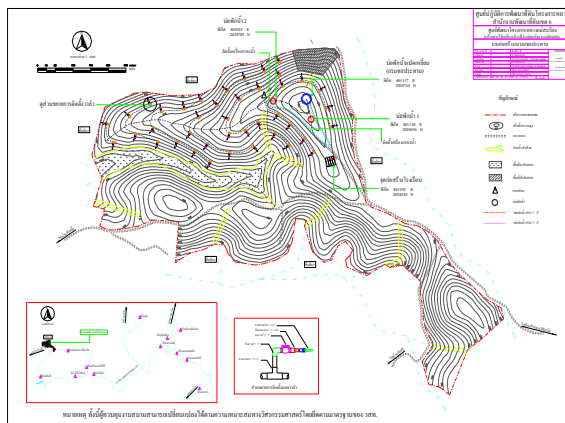
(ขยายความกลยุทธ์จากข้อ 3. ที่ได้นำไปปฏิบัติ และระบุทรัพยากรที่ใช้ในการดำเนินการตลอดจนวิธีการจัดสรรทรัพยากรดังกล่าว)

ในการดำเนินการ มีขั้นตอนการดำเนินการ โดยแบ่งออกเป็นสามขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนแรก ติดต่อประสานงานเจ้าหน้าที่ศูนย์พัฒนาโครงการหลวง และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ กรมป่าไม้ หน่วยจัดการต้นน้ำ กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและพันธุ์พืช กรมชลประทาน เพื่อประชุมปรึกษาหารือ วางแผน คัดเลือกพื้นที่ดำเนินการ สำรวจความต้องการน้ำของเกษตรกรในพื้นที่ และการจัดหาแหล่งน้ำต้นทุน

ขั้นตอนที่สอง เป็นการสำรวจและออกแบบ เมื่อคัดเลือกพื้นที่ดำเนินการที่มีการจัดระบบอนุรักษ์ดินและน้ำ เจ้าหน้าที่ของศูนย์ปฏิบัติการพัฒนาที่ดินโครงการหลวง ดำเนินการสำรวจ รั้ววัดพื้นที่ จัดทำแผนที่ภูมิประเทศ และทำการออกแบบระบบส่งน้ำ เมื่อออกแบบเสร็จ จึงส่งของประมาณในปีถัดไป

ขั้นตอนที่สาม เป็นการก่อสร้างระบบส่งน้ำ และระบบกระจายน้ำ เมื่อได้รับงบประมาณในปีต่อมา ดำเนินการก่อสร้างตามแบบที่มีการออกแบบไว้ โดยเจ้าหน้าที่ศูนย์ปฏิบัติการพัฒนาที่ดินโครงการหลวงเป็นผู้ดำเนินการก่อสร้าง การกระจายน้ำเข้าสู่แปลงเกษตรกรทุกแปลง พร้อมทั้งติดตามวัดน้ำทุกแปลง เพื่อควบคุมการใช้น้ำของเกษตรกร ให้เป็นไปตามระเบียบการใช้น้ำ

ขั้นตอนการดำเนินการออกแบบ และการก่อสร้างระบบส่งน้ำบนพื้นที่สูงโดยการกระจายน้ำเข้าสู่แปลงเกษตรกร

การติดตามวัดน้ำทุกแปลง เพื่อควบคุมการใช้น้ำของเกษตรกร

7. ใครเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการออกแบบการพัฒนาการบริการ และผู้มีส่วนร่วมในการดำเนินโครงการ

(ระบุผู้มีส่วนร่วมในการดำเนินการ ทั้งร่วมออกแบบ และดำเนินโครงการ)

- ศูนย์ปฏิบัติการพัฒนาที่ดินโครงการหลวง กรมพัฒนาที่ดิน รับผิดชอบการสำรวจพื้นที่ ประชุมปรึกษาหารือผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง วางแผนวิเคราะห์ความต้องการน้ำในพื้นที่เกษตรกรรม ดำเนินการสร้างระบบส่งน้ำบนพื้นที่สูง กระจายน้ำจากบ่อกักน้ำเข้าสู่แปลงเกษตรกรเป็นรายแปลง พร้อมทั้งติดตั้งมาตรวัดน้ำ

- มูลนิธิโครงการหลวง วางแผนการผลิตพืช และส่งเสริมเพื่อให้เกิดการใช้ประโยชน์ที่ดินและน้ำได้อย่างคุ้มค่า

- หน่วยงานในสังกัดกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ส่งเสริมการจัดการป่าชุมชนในพื้นที่ต้นน้ำลำธาร

8. ผลผลิตที่สำคัญจากการดำเนินโครงการคืออะไร และมีความเชื่อมโยงกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals หรือ SDGs)

(ระบุผลผลิตที่สำคัญของการดำเนินการ (สอดคล้องกับข้อ 4. หรือไม่ อย่างไร) ตลอดจนความเชื่อมโยงกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนขององค์การสหประชาชาติ อย่างน้อย 1 ประเด็น)

1. การบริหารจัดการน้ำโดยกลุ่มเกษตรกรในพื้นที่ จะเป็นการสร้างจิตสำนึกและมีส่วนร่วมในการใช้น้ำอย่างเป็นระบบ เตรียมการรองรับปัญหาการเปลี่ยนแปลงสภาพอากาศโลก เนื่องจากพื้นที่สูงเป็นพื้นที่ซึ่งมีความเสี่ยงมากต่อการเกิดสภาวะแห้งแล้ง เชื่อมโยงกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนขององค์การสหประชาชาติ (SDGs) เป้าหมายที่ 13 ส่งเสริมการแก้ไขปัญหาการเปลี่ยนแปลงสภาพอากาศโลก ประสานผลประโยชน์และลดความขัดแย้งระหว่างเกษตรกรด้วยกัน ทำให้เกิดเป้าหมายร่วมกันของชุมชนในการการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ให้ยั่งยืน เชื่อมโยงกับเป้าหมายที่ 15 ด้านการรักษาทรัพยากรป่าไม้และระบบนิเวศน์

2. เกษตรกรมีน้ำใช้ภายในพื้นที่การเกษตร ทำให้สามารถวางแผนการเพาะปลูกพืชได้สม่ำเสมอปรับเปลี่ยนการใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อปลูกพืชเศรษฐกิจหรือพืชอายุสั้น และพืชทางเลือกชนิดใหม่ที่มูลนิธิโครงการหลวงส่งเสริม ทำให้เกษตรกรมีรายได้ที่เพิ่มขึ้น และมั่นคง จากการขายผลผลิตให้แก่ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงที่รับประกันผลผลิตตามแผนการผลิต ส่งผลต่อชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ดังตัวอย่าง ตารางแสดงการรับซื้อผลผลิตจากเกษตรกรของศูนย์พัฒนาโครงการหลวง ซึ่งเชื่อมโยงกับเป้าหมายที่ 1 กำจัดความยากจน และเป้าหมายที่ 2 กำจัดความหิวและสร้างความมั่นคงทางอาหาร

ตารางแสดงข้อมูลการรับซื้อผลผลิตจากเกษตรกรในปีงบประมาณ 2558 - 2560

ลำดับที่	ชนิดผลผลิต	หน่วยนับ	ปริมาณ (ตามหน่วยนับ)			มูลค่า (บาท)		
			ปี งบประมาณ 58	ปี งบประมาณ 59	ปี งบประมาณ 60	ปี งบประมาณ 58	ปี งบประมาณ 59	ปี งบประมาณ 60
1	ฟักทองญี่ปุ่น	กิโลกรัม	324,149.60	481,677.70	568,732.50	4,692,446.50	7,138,414.70	8,146,196.50
2	ฟักทองสีส้ม	กิโลกรัม	3,723.00	1,243.00	701.00	50,266.00	20,176.00	11,014.00
3	ฟักทองสีขาว	กิโลกรัม	13,319.00	961.00	646.00	171,380.00	10,047.00	6,647.00
4	ฟักทองมินิ	กิโลกรัม	-	-	2,367.00	-	-	63,721.00
5	กะหล่ำปลีหัวใจ	กิโลกรัม	9,080.00	7,320.00	238.00	52,640.00	62,121.00	1,190.00
6	คอสสลัด	กิโลกรัม	1,102.00	-	-	10,465.00	-	-
7	เบบี้ฮ่องเต้	กิโลกรัม	-	625.70	-	-	9,164.00	-
8	คะน้าฮ่องกง	กิโลกรัม	-	73.00	-	-	1,225.00	-
9	ต้นหอมญี่ปุ่น	กิโลกรัม	5,534.00	-	-	91,497.00	-	-
10	ตั้งโอ้	กิโลกรัม	-	129.50	-	-	6,135.00	-
11	ฟักทองพื้นเมือง	กิโลกรัม	149.00	-	-	2,235.00	-	-
รวมงานผัก ทั้งสิ้น			357,056.60	492,029.90	572,684.50	5,070,929.50	7,247,282.70	8,228,768.50

งานส่งเสริมผัก ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงม่อนเงาะ

3. มูลนิธิโครงการหลวง สามารถวางแผนและส่งเสริมการผลิตพืชที่ต้องใช้น้ำชลประทานได้สอดคล้องกับความต้องการของตลาด

9. มีปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นระหว่างการดำเนินโครงการอะไรบ้าง และวิธีการในการบริหารจัดการอย่างไร

ปัญหาที่พบมากที่สุด คือ ขาดกลไกทางวัฒนธรรมที่เอื้อต่อการจัดสรรทรัพยากรน้ำในบางชนเผ่า เนื่องจากเคยทำการเกษตรแบบทำไร่เลื่อนลอยโดยอาศัยน้ำฝนเป็นหลัก รวมถึงภาษาที่ใช้ในการสื่อสาร ซึ่งเป็นภาษาชนเผ่าที่หลากหลาย เป็นอุปสรรคในการทำความเข้าใจ การปรับเปลี่ยนให้ทำตามคำแนะนำจึงเป็นเรื่องยาก ทำให้เกษตรกรไม่ค่อยให้ความร่วมมือ ทางศูนย์ปฏิบัติการพัฒนาที่ดินโครงการหลวง จึงได้ส่งเจ้าหน้าที่เข้าไปประจำในพื้นที่ให้ไปคลุกคลีอยู่ในชุมชน ทำงานเคียงข้างเกษตรกร เพื่อที่จะทำความเข้าใจและให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดีให้เกษตรกร จากนั้นก็เริ่มให้เกษตรกรเรียนรู้ในสิ่งที่ศูนย์ปฏิบัติการพัฒนาที่ดินโครงการหลวง ดำเนินการ พร้อมทั้งส่งเสริมการปลูกพืชชนิดใหม่ให้แก่เกษตรกร สร้างรายได้ และทำให้มีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นเป็นลำดับ

ประเด็นที่ 4 ผลผลิต/ผลลัพธ์ และความยั่งยืนของโครงการ (40 คะแนน)

10. ผู้รับบริการได้รับประโยชน์อะไรจากโครงการนี้บ้าง

(อธิบายประโยชน์ที่ได้จากการดำเนินโครงการที่เชื่อมโยงกับข้อ 3.)

1. เป็นการสาธิตให้เกษตรกรในพื้นที่ได้เห็นถึงวิธีการนำทรัพยากรน้ำมาจัดสรรใช้ประโยชน์มากที่สุดลดการสูญเสียน้ำ ซึ่งจะทำให้ได้ผลผลิตที่เพิ่มมากขึ้น
2. เกษตรกรสามารถวางแผนการเพาะปลูกพืชตามความต้องการของตลาด ผลิตพืชเศรษฐกิจที่ให้ผลตอบแทนสูงได้มากขึ้น เกษตรกรมีรายได้เพิ่มขึ้น ชีวิตความเป็นอยู่ของเกษตรกรดีขึ้น
3. เป็นตัวอย่างในการขยายผลไปยังหมู่บ้านอื่น ๆ ที่มีลักษณะภูมิประเทศใกล้เคียง
4. เกษตรกรเห็นความสำคัญของแหล่งน้ำ มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำให้ยั่งยืน มีการใช้น้ำอย่างเป็นระบบ

11. การดำเนินโครงการ มีการประเมินผลที่เป็นทางการ และนำผลการประเมินมาใช้ในการพัฒนางานบริการหรือไม่ อย่างไร

(ระบุวิธีการและผลการประเมินอย่างเป็นทางการจากผู้รับบริการ และวิธีการนำผลการประเมินนั้นไปใช้ในการปรับปรุงงานบริการ)

1. ประเมินผลจากการติดตามปริมาณผลผลิตและมูลค่าผลผลิตที่เพิ่มขึ้นในพื้นที่ (ยกตัวอย่าง เช่น ตารางแสดงการรับซื้อผลผลิตจากเกษตรกรของมูลนิธิโครงการหลวง ในข้อ 8)
2. โครงการนี้เป็นส่วนหนึ่งในการประเมินผลการบริหารงานตรวจราชการตามคำรับรองการปฏิบัติราชการระดับหน่วยงาน เชิงผลสัมฤทธิ์ของกรมพัฒนาที่ดิน (Internal Performance Agreement : IPA) เป็นประจำปี

และจากการรับทราบข้อคิดเห็นและความพึงพอใจของเกษตรกรที่เป็นผู้รับบริการ จึงได้นำผลการประเมินดังกล่าว นำมาปรับเปลี่ยนการออกแบบ ปรับปรุงวิธีการจัดตั้งกลุ่มผู้ใช้ และระเบียบการใช้น้ำให้สอดคล้องกับบริบทของพื้นที่

12. โครงการมีความยั่งยืน และสามารถขยายรูปแบบการดำเนินการไปยังหน่วยงานอื่นๆ ได้หรือไม่ อย่างไร

(อธิบายความยั่งยืนในประเด็นต่างๆ เช่น การเงิน เศรษฐกิจและสังคม วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อมและกฎระเบียบ เป็นต้น รวมถึงอธิบายความสามารถและวิธีการขยายรูปแบบไปยังหน่วยงานอื่นระดับชาติ/นานาชาติ)

1. ระบบส่งน้ำบนพื้นที่สูงนี้ เป็นส่วนหนึ่งของการดำเนินงานพัฒนาพื้นที่สูงของมูลนิธิโครงการหลวง ที่มีการจัดการทรัพยากรที่ดิน น้ำ และการผลิตพืช ที่ให้ผลตอบแทนสูงและมีความยั่งยืน และเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ทำให้มีผู้สนใจมาศึกษาดูงานในพื้นที่ ซึ่งประกอบไปด้วย เกษตรกร เจ้าหน้าที่ องค์กร ภาครัฐ และเอกชน ที่ส่งเสริมและพัฒนาพื้นที่สูง

2. ระบบส่งน้ำบนพื้นที่สูง เป็นต้นแบบการจัดการน้ำที่มูลนิธิโครงการหลวงได้ให้การยอมรับ และมีแนวคิดในการดำเนินการขยายผลไปยังพื้นที่อื่น ๆ ในขอบเขตพื้นที่ดำเนินการของศูนย์พัฒนาโครงการหลวง โดยหาแหล่งทุนให้เกษตรกรกู้ยืม เพื่อจัดทำระบบกระจายน้ำด้วยตนเอง โดยศูนย์ปฏิบัติการพัฒนาที่ดินโครงการหลวง ยังคงดำเนินการในส่วนของการจัดหาแหล่งน้ำต้นทุนในพื้นที่ร่วมกับมูลนิธิโครงการหลวงในการจัดตั้งกลุ่มผู้ใช้และระเบียบการใช้น้ำ

3. มูลนิธิโครงการหลวง เป็นต้นแบบการพัฒนาพื้นที่สูง ดังนั้น ในระยะยาว รูปแบบระบบส่งน้ำบนพื้นที่สูงจะถูกถ่ายทอดไปยังโครงการพัฒนาพื้นที่แบบโครงการหลวง และโครงการพัฒนาในต่างประเทศที่รับรูปแบบของโครงการหลวงไปใช้

13. บทเรียนที่ได้รับจากการดำเนินโครงการ มีอะไรบ้าง และมีแนวทางให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืนอย่างไร

(อธิบายบทเรียนที่ได้รับที่จะผลักดันให้เกิดความยั่งยืนตามเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนขององค์การสหประชาชาติ)

ในการส่งเสริมการเกษตรในพื้นที่ของมูลนิธิโครงการหลวง นั้น นอกจากมีจุดประสงค์เพื่อเพิ่มผลผลิตต่อไร่ และรายได้ของเกษตรกรแล้ว ยังต้องคำนึงถึงการใช้ทรัพยากรธรรมชาติ คือ ทรัพยากรดิน น้ำ ป่าไม้ อย่างมีประสิทธิภาพ ควรสนับสนุนให้มีการใช้ที่ดินโดยไม่ทำลายทรัพยากรป่าไม้ และใช้ทรัพยากรน้ำอย่างประหยัดและคุ้มค่า การสนับสนุนโครงสร้างพื้นฐานต่าง ๆ เช่น การสร้างระบบอนุรักษ์ดินและน้ำ การสนับสนุนโรงเรียนเพาะปลูก และโดยเฉพาะอย่างยิ่งการพัฒนาาระบบส่งน้ำโดยการสร้างระบบกระจายน้ำให้กับเกษตรกร เกิดการบริหารจัดการน้ำที่ส่งผลให้เกษตรกรได้รับประโยชน์สูงสุด ทำให้เกษตรกรมีความมั่นคงในการใช้ประโยชน์ที่ดิน และน้ำอย่างถูกหลักวิชาการ อีกทั้งก่อให้เกิดรายได้ที่ดีขึ้น ส่งผลให้เกิดการพัฒนาคุณภาพชีวิตอย่างยั่งยืน